

Deu preguntes sobre el referèndum

El Parlament de Catalunya –la majoria del Parlament– s’ha compromès a convocar un referèndum que el president de la Generalitat ha situat en el mes de setembre de l’any vinent.

La voluntat de Junts pel Sí i la CUP és inequívoca. Però el mateix Carles Puigdemont ha fet més tard algunes declaracions que fan pensar que la voluntat pot ser doblegada per la realitat. Quina és la realitat? Quins són els avantatges i els inconvenients d’una iniciativa que l’Estat espanyol tractarà d’impedir amb totes les seues forces?

Reportatge de Vicent Sanchis

“**R**eferèndum o referèndum” és la consigna que Carles Puigdemont acaba de marcar al frontispici de la seua acció política. Referèndum, en el primer cas, com a conseqüència d’un pacte amb l’Estat. En el segon, com a resultat de la voluntat decidida de la majoria del Parlament. El dilema sembla fals del tot. Només un partit espanyol, Podemos, accediria a parlar-ne. El pacte, més que improbable, és impracticable. El Govern i el Parlament de Catalunya, doncs, forçosament hauran de fer-ho sols. Amb la intenció, però, no n’hi ha prou. Hi ha obstacles que podrien ser determinants i amb els quals cal comptar. Heus-ne ací alguns dels més evidents.

Per què un referèndum?

La primera pregunta que cal respondre és per què obstinar-se de nou a fer un referèndum quan l’anterior president, Artur Mas, amb més majoria parlamentària al darrere ja ho va intentar i no se’n va sortir.

Cal un referèndum perquè l’independen-tisme no ha sabut o no ha pogut demostrar que va guanyar amb prou marge les darreres eleccions autonòmiques que va considerar plebiscitàries. Junts pel Sí i la CUP van obtenir el 48 per cent dels vots. Però al davant no hi va haver el 52 per cent decantats cap a l’unionisme. Les tres candidatures que rebutjaven obertament la independència, el PSC, el Partit Popular i Ciutadans, només van aconseguir el 39 per cent dels vots. Catalunya sí que es pot, que es va moure entre equilibris i ambigüitats, va sumar-ne el 9 per cent. Els restants es van distribuir entre candidatures sense representació parlamentària, nuls o en blanc. La “independència”, doncs, va guanyar el plebiscit (48 per cent enfront del 39 per cent), però no va saber projectar amb prou intensitat aquesta conclusió. Per això, d’una manera o una altra, cal comptar-se de nou. A més, la comunitat internacional, necessària per legitimar qualsevol canvi en la relació entre Catalunya i Espanya, entén que el

referèndum és el sistema més homologable per dirimir litigis de secessió.

Es pot fer un referèndum dins el marc legal espanyol?

La voluntat de tres dels quatre partits majoritaris a Espanya –el PP, el PSOE i Ciutadans– ho impedeix. Els uns i els altres proclamen que l’única sobirania nacional admissible recau sobre “la totalitat del poble espanyol”. Això podria voler dir que accepten un referèndum sobre la relació entre Catalunya i Espanya en què voten tots els espanyols. Però no és cert. Aquests tres partits es neguen a contemplar una eventualitat que els repugna. En realitat, tots tres consideren la unitat d’Espanya més un valor sagrat que un acord que puguen ratificar o revocar la majoria dels espanyols. El Tribunal Constitucional ha reforçat encara més aquesta veritat revelada sentenciant que, encara que el Govern de l’Estat pretenguera traspassar a un Govern autònom la competència de convocar referèndums, no correspon a

JORDI PLAY

cap comunitat decidir sobre una qüestió –la unitat d'Espanya– que afecta tots els espanyols.

Com es pot fer, doncs, una consulta, si ha de ser fora del marc legal espanyol?

Dins un marc legal que la permeta, que òbviament ha de ser el català. Els juristes que assessoren la Generalitat demanen que aquest marc es trace amb totes les garanties necessàries. Unes garanties que permetrà una llei de transitorietat jurídica. Aquesta llei impedirà buits legals indesitjables. A partir del moment en què siga aprovada, a Catalunya regiran les lleis que approve el Parlament i, en aquells àmbits en què no hi haja encara legislació pròpia, la de l'Estat. La llei de transitorietat hauria de ser ratificada per un referèndum, però això representa un problema i un bucle en aparença irresolubles. Com fer un referèndum sense la llei que permetria fer-lo? Una manera de resoldre'l seria que els únics articles de la llei de transitorietat

que entren vigor des del moment de ser aprovada siguin els que fan referència al referèndum. Els restants haurien d'esperar al resultat de la consulta. Si la majoria del poble català rebutjara la independència, aquesta llei de desconexió quedaria suspesa. Si l'aprovara, la llei entraria totalment en vigor. Igualment entraria tota en vigor si l'Estat no permetera la celebració del referèndum.

Quines garanties hauria de complir el referèndum per ser efectiu?

Les mateixes que la comunitat internacional, que és qui després ha de reconèixer l'Estat català, demana per a casos semblants. Hauria de votar almenys el 50 per cent dels cens. Ho hauria de fer amb totes les garanties. Hauria de guanyar el *sí* per més de la meitat dels vots emesos. En la consulta del 9N van anar a votar el 33 per cent dels catalans censats. Això vol dir que els partidaris del *no* també hauran d'acudir a les urnes. L'única manera d'acon-

seguir-ho és que tothom entenga que el resultat final serà vinculant. Per aconseguir-ho serà determinant la credibilitat de la llei de transitorietat jurídica. Si la majoria dels catalans entenen que comporta un punt d'inflexió, un punt de transgressió, es podrà aconseguir aquest efecte. Però ho entendran així si aquesta llei només implica una "desconnexió" parcial?

Una declaració d'independència anterior a la llei no reforçaria la intenció vinculant del referèndum?

Segurament. Però això ens porta al punt de partida. Com es pot fer aquesta declaració sense estar del tot avalada per la meitat més un dels votants? Els partits independentistes només van arribar en les eleccions "plebiscitàries" al 48 per cent... A Junts pel Sí i la CUP hi ha partidaris d'aquesta opció, que també quedaria condicionada al referèndum posterior. Els defensors de la declaració proposen que siga "èpica" i "normativa". És a dir, que, a més de proclamar la independència de Catalunya amb la solemnitat necessària, ha de tenir també contingut jurídic que legitime el referèndum posterior. El principal defecte de la proposta és que a Catalunya, tant en la història recent com en l'actual, de declaracions, se n'han fet unes quantes, fins al punt de frivoltzar excessivament la qüestió.

Com actuaran els funcionaris de la Generalitat una vegada la llei de transitorietat i la convocatòria del referèndum hagen estat aprovades al Parlament?

En la consulta del 9N la fiscalia va demanar al conseller d'Interior la llista dels funcionaris que s'havien presentat voluntaris per celebrar-la. Només aquell gest va motivar que un percentatge significatiu renunciaren a participar-hi. Els dirigents del Partit Demòcrata i d'Esquerra Republicana repeteixen com una consigna que cap català, ni cap treballador públic, haurà de triar entre una legalitat –l'espanyola– i una altra –la catalana–, però es fa difícil d'entendre una substitució jurídica i política sense cap conflicte. Una de les grans incògnites, sense moure's de la convocatòria del referèndum, serà la participació dels funcionaris que l'han de fer possible. Determinar si, amb la quantitat necessària, assumiran el risc que comportarà aquesta primera "desconnexió" amb l'Estat espanyol. →

→ I els Mossos? Acceptaran instruccions fora de l'actual marc legal?

Aquesta és una de les incògnites que més eviten els actuals membres del Govern de la Generalitat. El Parlament espanyol va aprovar la passada legislatura la Llei de Seguretat Nacional, que permet al ministeri de l'Interior situar sota el seu control qualsevol cos policial estatal si les circumstàncies així ho requereixen. Òbviament, el Govern de l'Estat apel·laria per fer-ho a la ruptura de "l'ordre constitucional". És absolutament temerari especular sobre l'actuació en aquell moment de la policia catalana. Els seus comandaments han demanat en repetides ocasions "als polítics" que no els situen en dilemes com el que es derivaria d'una decisió semblant. Però, els agrada o no, hauran de decantar-se cap a una de les parts si arriba a concretar-se. Obeirien els mossos d'esquadra les ordres que els demanaren tancar els col·legis electorals, precintat les urnes i impedir que els catalans votaren en el referèndum?

Què passarà amb el cens? Com es confeccionarà si l'Estat, com és obvi, no el facilita a la Generalitat?

És una de les qüestions que més preocupen l'actual Govern. Una opció podria ser confeccionar-ne un amb una preinscripció, a l'estil anglosaxó. Els experts en dret internacional recomanen no fer-ho d'aquesta manera. Remarquen que la comunitat internacional no accepta canvis substancials en les regles del joc vigents fins aquell moment. Ni un cens nou, ni un nou mecanisme electoral. El Govern de Junts pel Sí està buscant alternatives en aquest moment. Per contra, els juristes coincideixen en el fet que la comunitat internacional sí que entendria la constitució d'una nova administració electoral. Òbviament, la Junta Electoral Central no podria resoldre els conflictes derivats de la convocatòria d'un referèndum que l'Estat rebutja.

JORDI PLAY

Si al final, malgrat tot, no es pot celebrar el referèndum amb garanties, quin seria el següent pas?

Una part del Junts pel Sí és partidària d'aprovar del tot la llei de transitorietat i convocar unes eleccions constituents si no es pot fer el referèndum. Però els mateixos obstacles que n'hagen impedit la celebració podrien fer inviables unes eleccions fora del marc autonòmic. Per això, una altra part proposa convocar

volantins per anar a parar sempre al mateix lloc. A més, seria pràcticament impossible repetir una candidatura unitària i les diferències partidistes entre el Partit Demòcrata, Esquerra Republicana i la CUP podrien complicar aquesta voluntat "constituent". En tot cas, els partidaris d'aquesta darrera alternativa adverteixen que els inconvenients perdran virulència si els tres partits es comprometen a proclamar immediatament la independència si superen el 50 per cent dels vots.

La pressió judicial espanyola pot acabar fent esclatar el conflicte i precipitar la desconexió amb fets consumats?

Hi ha qui denomina "vertigen final" el darrer tram del procés sobiranista. Òbviament, són molts els que dubtaran abans de prendre qualsevol decisió que els sembla irreversible. Això explica també tanta dilació i tants dubtes. "No és pot preveure tot, però cal preveure tot el que es pugui", afirmen al Govern. La prevenció podria arribar a fer-se eterna. Però tot podria precipitar-se si un tribunal espanyol dicta una sentència contundent que inhabilita o empresone, per exemple, la presidenta del Parlament. No es pot descartar. Perquè, tal com els independentistes catalans repeteixen una vegada i una altra, "Espanya no ens falla mai" •

PARLAMENT DE CATALUNYA

unes noves eleccions autonòmiques amb aquesta voluntat "constituent" explícita. Aquesta opció pot comportar molts inconvenients. En primer lloc, que siga rebutjada per la majoria de l'electorat independentista, fart de tants